

Domovinski rat na slunjsko-plitvičkom području

Sertić, Jelena

Undergraduate thesis / Završni rad

2018

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet u Rijeci**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:186:176434>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-08-16**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences - FHSSRI Repository](#)

**SVEUČILIŠTE U RIJECI
FILOZOFSKI FAKULTET**

Jelena Sertić

Domovinski rat na Slunjsko-plitvičkom području

(ZAVRŠNI RAD)

Rijeka, 2018.

SVEUČILIŠTE U RIJECI
FILOZOFSKI FAKULTET
odsjek za Povijest

Jelena Sertić
Matični broj: 0009067676

Domovinski rat na Slunjsko-plitvičkom području
ZAVRŠNI RAD

Preddiplomski studij: Hrvatski jezik i književnost; Povijest
Mentorica: dr.sc. Andrea Roknić Bežanić

Rijeka, 10. rujna, 2018.

Sadržaj

UVOD.....	1
1. PRIKAZ STANJA U SR HRVATSKOJ PRIJE POČETKA RATA	3
1.1. POČETAK RATNIH ZBIVANJA	4
2. PODRUČJE LIKE	9
2.1. PLITVIČKA JEZERA – <i>KRVAVI</i> USKRS.....	13
3. PODRUČJE SLUNJA.....	18
4. VOJNO-REDARSTVENA OPERACIJA OLUJA	21
4.1. VOJNO-REDARSTVENA OPERACIJA OLUJA NA PODRUČJU LIKE I KORDUNA.....	22
5. ZAKLJUČAK.....	23
LITERATURA	25

SAŽETAK

U radu će se prikazati tijek Domovinskoga rata na ličkom i slunjskom području. Na temelju relevantne literature i riječi onih koji su na bilo koji način sudjelovali u Domovinskome ratu, pokušat će se prikazati događaji istoga, koji je ujedno zahvatio jednu četvrtinu hrvatskoga teritorija. Vidjet će se tko su bili glavni akteri i pokretač rata te što se htjelo postići, čime će se rekonstruirati ratni događaji na spomenutim područjima. Naglasak rada je na literaturi koja govori o ratnim događajima na spomenutim područjima. Valja napomenuti da je sama dostupnost građe i informacija o zbivanjima na ovim područjima dosta ograničena i subjektivna. U radu se želi, na što objektivniji i sažetiji način, progovoriti upravo o tim događajima.

KLJUČNE RIJEČI: Domovinski rat, Plitvička jezera, Lika, Republika Hrvatska, samostalnost, sloboda.

SUMMARY

In this scientific work will be presented the course of Homeland War in the area of Lika and Slunj. Based on experts, literature and the words of those who participated in any way in the Homeland War, this work will try to present the scenes of mentioned war which has seized one quarter of croatian teritory. It will be seen who were the main actors and war initiator, but also what was the achievement, so the war scenes on the mentioned areas can be reconstructed. Base of this work is on the happenings in this territory. It's good to mention that there is no enought published scientific literature that speaks about events in this territory. The main gol oft his work is to give objectiv perspective on this happenings.

KEY WORDS: Homeland War, Plitvice lakes, Lika, Republic of Croatia, independence, freedom.

UVOD

Rad na temu *Domovinski rat na Slunjsko-plitvičkom području* započet će se osvrtom na Hrvatsku koja se nastojala izboriti za pravo na samostalnost, a koja je ujedno bila sastavni dio Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije. Na samome početku rada dati će se prikaz opće političke situacije u Saveznoj Republici Hrvatskoj¹.

Nadalje, objasnit će se pojam rata, početak ratnoga stanja na području SR Hrvatske, a pri tome će glavno polazište biti knjiga Martina Špegelja pod nazivom *Rat u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini 1991-1995*. M. Špegelj je vrlo otvoreno i detaljno iznio te objasnio detalje Domovinskoga rata. Sam M. Špegelj aktivno je sudjelovao u Domovinskome ratu kao drugi ministar obrane Republike Hrvatske, nakon prvih izbora u Hrvatskoj u kolovozu 1990. godine. Prije Domovinskoga rata je obnašao dužnost zapovjednika teritorijalne obrane SR Hrvatske. Potrebno je istaknuti kako pored njega ima i drugih autora koji su pisali svoje osvрте, kritike, doživljaje na spomenutu tematiku. Posebno valja istaknuti Davora Domazeta-Lošu i njegova djela *Bolja prošlost ili kako steći prevlast u: Hrvatski Domovinski rat 1991.-1995. – strateški pogled, Hrvatska i veliko ratište*, Davora Marijana s djelom *Oluja*, Davora Runtića i *Ličko bojište u: Domovinski rat – vrijeme rata, knjiga druga*.

U radu se koriste navodi i razmišljanja drugih autora, ali ova su djela glavno polazište. Tijekom proučavanja literature, dolazi se do spoznaje i zaključka kako autori na otvoren način progovaraju o ratnim događanjima, imaju slična razmišljanja, ali iznose i kritičke stavove prema pojedincima koji su bili odgovorni za donošenje ključnih odluka.

Također, prije same razrade glavne teme, prikazat će se povijesni okvir u kojem će se spomenuti neki od glavnih borbenih ciljeva, ali i pojedinci koji su sudjelovali u ovom ratu.

Središnji dio rada je prikaz događaja na slunjsko-plitvičkom području u kojem će se pokušati objasniti uloga Plitvičkih jezera, dakle mjesta na kojemu je sve počelo. Nastojat će se otkriti s kakvim se sve problemima suočavala hrvatska obrana. Nakon toga će se pokušati prikazati i što zornije objasniti stanje na ostalom području Like, a zatim i području Slunja. Objasnit će se i što se događalo na području današnje Republike Hrvatske, kakvi su bili potezi i odluke obiju zaraćenih strana. Otkrit će se načini planiranja rata, strategije, odluke. Gledajući iz šire perspektive, Domovinski je rat zahvatio četvrtinu hrvatskoga teritorija.

¹ U nastavku rada SR

Govoreći o problematici rata, valjalo je posegnuti za različitim izvorima i tumačenjima koji se međusobno nadopunjuju jer proučavanje, analiziranje i shvaćanje rata uvijek može naići na dvostruko tumačenje.

1. PRIKAZ STANJA U SR HRVATSKOJ PRIJE POČETKA RATA

SR Hrvatska je bila dio Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije,² no nakon izlaska SR Slovenije iz ove zajedničke države, i sama je poželjela biti samostalna.

Kada se pogledaju položaj i dijelovi SR Hrvatske, tada postaje sve jasnije zašto je SR Srbija prva krenula u napad. U hrvatskom su posjedu bile brojne šume, Slavonija je bila bogata poljoprivredna regija, to jest, izvor hrane, a pored svega toga, turiste je već u ono vrijeme privlačilo Jadransko more. No ipak, glavni problem, koji se javlja netom prije izbijanja sukoba, nije bio u resursima, već u etničkom sastavu određenih područja kao i ekonomskoj i političkoj krizi koja se javlja nakon smrti Josipa Broza Tita. Gospodarska produktivnost u SFR Jugoslaviji naglo opada što se očituje u niskoj isplativosti investicija i niskoj proizvodnosti koja dovodi do ruba gospodarske krize koja utječe na sve savezne republike.³ Osim gospodarskih neprilika valja spomenuti i demografska kretanja u SR Hrvatskoj koja također imaju utjecaj na buduća zbivanja. Sedamdesetih i osamdesetih godina u SR Hrvatskoj dolazi do pada nataliteta. Taj pad nataliteta bio je izazvan dijelom snažnom depopulacijom koja je zahvatila planinske prostore Like i Dalmatinske Zagore, a dijelom zbog naglog iseljavanja u inozemstvo. Takvo stanje dovodi do porasta broja srpskog stanovništva na nekim područjima SR Hrvatske.⁴ Takvo stanje stvari dovesti će do promjena u etničkom sastavu na pojedinim područjima, a to će kasnije dovesti do sukoba. O daljnjem razvoju društveno-političkih događaja više će se govoriti u nastavku rada.

² U nastavku rada SFRJ.

³ Goldstein, Ivo, Hrvatska 1918. -2008., EPH Liber,2008, Zagreb, 595. -599.str.

⁴ Isto, 606. str.

1.1. POČETAK RATNIH ZBIVANJA

Da bi se mogla proučavati tema Domovinskoga rata, treba prvenstveno shvatiti što se pod tim pojmom podrazumijeva. Rat predstavlja čin sile kojim jedna strana pokušava drugoj nametnuti svoju volju. To jest, rat se definira kao temeljna ugroza života, društvene i duhovne kulture cijeloga naroda.⁵ Prema tome, Domovinski bi se rat mogao definirati kao obrana hrvatskoga naroda jer je bila riječ o napadu na teritorij Republike Hrvatske, ali i napad na njezino stanovništvo, kulturu te način života.

O mnogim je ratnim iskustvima svjedočio Martin Špegelj, na čije ćemo se riječi i informacije najviše i osloniti u ovom poglavlju zato što se on se ističe kao jedan od onih koji su među prvima osvijestili pojavu rata.

M. Špegelj govori o prvim izborima u Hrvatskoj koji su se u 1. krugu održali 22. i 23. travnja te u 2. krugu 6. i 7. svibnja 1990. godine. Primopredaja vlasti bila je najavljena i raspoređena 30. svibnja 1990. godine. U međuvremenu, 15. svibnja 1990. godine, odigrala se redovna smjena predsjedatelja u Predsjedništvu SFRJ.

Do toga je dana predsjedala SR Slovenija na čelu s njihovim predstavnikom Janezom Drnovšekom, a nakon toga je predstavništvo preuzela SR Srbija na čelu s Borislavom Jovićem, inače čovjekom Slobodana Miloševića.⁶ Borisav Jović i S. Milošević bili su važne političke ličnosti toga vremena. B. Jović je bio predsjednik Predsjedništva SFRJ, te predsjednik Socijalističke partije Srbije. Tu poziciju je prije obnašao S. Milošević, koji od prosinca 1990. obnaša dužnost predsjednika Republike Srbije.

„Dan uoči te smjene Generalštab Jugoslavenske narodne armije⁷ donosi tajnu odluku da započne oduzimanje oružja TO,⁸ što je imalo dva cilja: učiniti pritisak na demokratske snage u zapadnim republikama, te onemogućiti da te republike oružjem uzvrate na eventualno nasilje iz saveznog centra, odnosno spriječiti ih da se uzmognu djelotvorno i legitimno braniti.“⁹ Već je ovo trebalo shvatiti kao jasnu poruku za buduća

⁵ Domazet-Lošo, Davor; *Hrvatska i veliko ratište*, Udruga Sv. Juraj, Zagreb, 2002., 22. str.

⁶ Špegelj, Martin, *Prva faza rata 1990-1992: pripreme JNA za agresiju i hrvatski obrambeni planovi*, u: *Rat u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini 1991-1995*, Naklada Jesenski i Turk, DANI, Zagreb-Sarajevo, 1999., 46.

⁷ Kasnije ćemo u radu koristiti kraticu JNA.

⁸ TO=teritorijalna obrana

⁹ Isto, 46. str.

dogadanja. Ako je SFRJ bila zajednička država, onda je trebalo donositi i zajedničke odluke koje bi bile javne, nikako tajne.

M. Špegelj tvrdi kako je ovo bio prvi korak u ostvarivanju srpskoga plana, a išlo se u smjeru postavljanja srpskih zapovjednika na sve važne položaje po slovenskom i hrvatskom teritoriju. Napominje i kako je cijela ta situacija išla na stranu S. Miloševića i njegovih radikala koji su poduprli JNA¹⁰ tijekom razoružavanja Hrvata. Smatralo se kako Jugoslavija može biti snažnija no ikad prije, ali samo ako će Srbi biti na vlasti. S druge se pak strane govorilo kako je ovo jedini način da JNA vrati svoju izgubljenu državu.¹¹

Izuzev S. Miloševića, M. Špegelj spominje i generala Veljka Kadijevića koji je također odigrao važnu ulogu na samome početku. On je bio jedan od radikala koji su planirali stvoriti Veliku Srbiju. V. Kadijević je zaključio kako JNA nema svoju državu, stoga se smatralo da je treba tražiti, a zatim i boriti se za nju. Jugoslaviju je smatrao takvom državom, ali bez republika.¹²

Raspadom SFR Jugoslavije, JNA nije imala smisla, bila je to izgubljena vojska izgubljene države. Cijela je ta situacija bila prilično konfuzna i maglovita, ali pojavom S. Miloševića, slika se ubrzo počela kristalizirati.

S. Milošević je JNA dao svoju podršku u stvaranju nove države sa zadržavanjem dotadašnjih granica. Zbog takvih ciljeva i vizija, JNA uzvraća potporu S. Miloševiću te se predaje pod njegovo zapovjedništvo. U početku su Srbi izjavljivali kako oni samo žele stvoriti državu za sve narode koji žele živjeti u zajedništvu, ali kasnije je postalo jasno da je njihov cilj isključivo Velika Srbija na teritoriju Hrvatske, BiH te Srbije.¹³ Prema svemu sudeći, rat je bio i više nego neizbježan, ali mnogi to nisu htjeli priznati, što M. Špegelj oštro kritizira.

Srbi su se, kako netom spomenuti autor kaže, okrenuli Sloveniji. Tražili su od Franje Tuđmana, predsjednika Predsjedništva Republike Hrvatske, da se Hrvatska ne upliće u srpski spor sa Slovenijom. M. Špegelju se ni to nije sviđjelo jer je bio uvjeren da je ovaj napad na Sloveniju samo varka, svojevrsni pokus kako bi se vidjela situacija i stanje u JNA koja je već tada dobrano bila indoktrinirana pripadnicima srpske nacionalnosti. Cilj je bio vidjeti kako će ta vojska djelovati i hoće li biti sposobna izaći na zapadne granice te preuzeti vlast na novim područjima. U proljeće 1990. godine krenula

¹⁰ Jugoslavenska narodna armija

¹¹ Isto, 46. str.

¹² Isto, 1999, 47. str.

¹³ Isto, 1999, 47.-48. str.

su govorkanja po srpskim selima u Baniji, Kordunu, Lici, Kninu te istočnoj Slavoniji s uvjeravanjem kako se radi o obnovi Nezavisne Države Hrvatske¹⁴ i progonu Srba.

Situacija je u Sloveniji pokazala pravo lice JNA, ali i dokazala kako najgore tek slijedi, no i dalje su mnogi hrvatski politički velikani (ne)svjesno zatvarali oči pred nadolazećim ratnim zbivanjima.¹⁵

M. Špegelj dalje navodi kako je vrh JNA stvorio idealan plan kako pokoriti neprijatelja. Po Hrvatskoj su postavljene jake snage JNA koje su trebale djelovati na pobunjenike te iste podupirati, osloboditi Srbe od hrvatske vlasti i vojske te provoditi transformaciju JNA u vojsku buduće Jugoslavije.¹⁶ Svatko tko se htio i imao hrabrosti suočiti s pravom istinom, mogao je to učiniti upravo u ovakvim trenucima.

Stjepan Mesić javno proziva i ističe glavne krivce koji su potaknuli rat. Uz S. Mesića svoj krivce je prozvao i F. Tuđman. Za rat u Sloveniji, Hrvatskoj, Bosni i Hercegovini te Kosovu krivim se smatra S. Milošević i njegov režim. Osim njega, dio krivnje snosi i JNA. Obzirom na to da je spomenuta armija ostala bez države, imala je dva izlaza. S jedne je strane postojala mogućnost odlaganja oružja i puštanja svoga ljudstva kako bi se smjestilo u civilnom životu, dok je s druge strane armija mogla svoje oružje iznajmiti nekome drugome. JNA je ipak odabrala biti najamnička vojska Miloševićeve Srbije. S. Mesić smatra kako je za sukob između Bošnjaka i Hrvata djelomice kriv i F. Tuđman. Nadalje, dodaje da nijedan agresor ne smije profitirati putem rata.¹⁷

M. Špegelj je u svom osvrtu nekoliko puta spomenuo ime S. Miloševića. O njemu su govorili i mnogi drugi, između ostalih i netom spomenuti S. Mesić. Prije rata, S. Milošević nije bio pretjerano poznata ličnost, no s vremenom se polako počeo uspinjati na srpskoj političkoj sceni.

Prema sjećanjima M. Špegelja, ali i mnogih drugih, Srbija se u toj priči predstavila kao žrtva, točnije, zemlja koja želi mir. S. Milošević je, kako navodi sam M. Špegelj, ovakvu poruku poslao u svijet i predstavio se kao najnevinije ljudsko biće koje vapi za pomoći. Rijetki su bili oni koji su gledali u dubinu cijele situacije i shvatili kako je u

¹⁴ U nastavku NDH

¹⁵ Isto, 1999, 51.-52. str.

¹⁶ Isto, 53.-54. str.

¹⁷ Mesić, Stjepan, *Put u rat*, u: *Rat u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini 1991-1995*, Naklada Jesenski i Turk, DANI, Zagreb-Sarajevo, 1999., 36.-37. str.

ovom slučaju ipak Srbija zemlja koja napada druge, a S. Milošević veliki cinik i osoba koja se služi neistinama kako bi se domogla cilja.¹⁸

S. Mesić odgovorio je S. Miloševiću izrekavši sljedeće: „Glavni su krivci za rat Milošević i njegov režim u sprezi s vojnim vrhom, tj. Štabom Vrhovne komande s generalom Veljkom Kadijevićem na čelu. Svi agresori često opravdavaju svoj postupak zaštitom sunarodnjaka u državama koje postaju žrtve agresije, no rat se uvijek vodi za teritorij. Tako je i Milošević planirao i izveo rat za teritorij u koji je unaprijed ukalkulirao i genocid nad pripadnicima nesrpskih naroda. Maska obrane Jugoslavije pala je onoga trenutka kada se začuo agresivni poziv Svi Srbi u jednoj državi! i kada je donesena odluka da se JNA povuče iz Slovenije, jer povući saveznu vojsku iz Slovenije značilo je otpustiti – ili istjerati – Sloveniju iz toga saveza, iz Jugoslavije.“¹⁹

I Davor Domazet-Lošo se slaže s činjenicom kako je S. Milošević uistinu bio veliki manipulator. Autor napominje kako je on bio čovjek koji je stajao u pozadini i pomno planirao stvaranje Velike Srbije. Kada je postao dovoljno snažan, tada je izašao iz sjene i počeo upravljati svima koji su mu se našli na putu.²⁰

Nadalje, kako tvrdi D. Domazet-Lošo, Miloševićev je prvi potez bio svrgnuti Borislava Jovića, predsjednika Predsjedništva Jugoslavije. To je učinio na *pristojan* način tako da je B. Jović naposljetku sam dao ostavku.

Međutim, najuži su krugovi znali da je S. Milošević prisilio B. Jovića na ostavku i time sebi oslobodio put ka stvaranju moćne Srbije.²¹

„Nakon Jovićeve 'ostavke' Slobodan Milošević upućuje bojni poklik, "Srbija je u opasnosti", što su svjetski mediji protumačili kao izravan poziv na rat. ... Kako se moglo i očekivati, beogradska su zbivanja zauzela udarna mjesta u svim svjetskim medijima. To je i bio plan srpskih planera kaosa, uputiti poruku – Vidite, mi smo tenkovima spremni ukloniti 'vanredne prilike' u vlastitom dvorištu, zato nam vi morate dati potporu da to isto učinimo u ostatku Jugoslavije.“²²

¹⁸ Špegelj, Martin, *Prva faza rata 1990-1992: pripreme JNA za agresiju i hrvatski obrambeni planovi*, u: *Rat u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini 1991-1995*, Naklada Jesenski i Turk, DANI, Zagreb-Sarajevo, 1999.

¹⁹ Mesić, Stjepan; *Rasprava u: Rat u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini 1991-1995*, Naklada Jesenski i Turk, DANI, Zagreb-Sarajevo, 1999., 31.

²⁰ Domazet-Lošo, 2010, 141.

²¹ Isto.

²² Isto.

Svoj je stav S. Milošević objasnio na zatvorenoj sjednici srpskoga Parlamenta. D. Domazet-Lošo ističe kako je S. Milošević tada naveo elemente svoje politike koja je išla u smjeru uništenja Hrvatske, ali i u smjeru spašavanja ugroženih Srba. Istaknuo je kako su Srbi najbrojniji u Jugoslaviji pa je logično zadržati tu državu jer njegov narod zaslužuje živjeti skladno u jednoj državi.

S. Milošević nije htio prihvatiti činjenicu da će Srbi u ostalim republikama biti manjina, stoga je sve pozvao na jedinstvo jer samo zajedno mogu pobijediti. Pored toga, S. Milošević je naglasio kako je jugoslavenska vojska na njegovoj strani i neće dopustiti Hrvatima napad na Srbiju.²³

Poruka je bila i više nego jasna – Srbija je spremna za rat iz kojeg će izaći kao pobjednik, i što je još važnije, kao Velika Srbija. Zauzimanje hrvatskoga teritorija omogućit će im apsolutnu vladavinu i širenje te ekonomsko i gospodarsko jačanje. Nakon toga je sve išlo na stranu Srbije koja je u potpunosti zavladała Jugoslavenskom narodnom armijom.

Naredbe su išle u smjeru obrane srpskoga naroda u Hrvatskoj, postavljanje vojnih postrojbi na područja koja su morala postati dio Velike Srbije, kontrole Bosne i Hercegovine.²⁴

²³ Isto

²⁴ Domazet-Lošo, 2010, 142. str.

2. PODRUČJE LIKE

Lika je prije početka Domovinskoga rata bila etnički podijeljeni teritorij. Srpsko je stanovništvo činilo većinu u tri općine u Lici: Gračacu, Korenici i Donjem Lapcu te je kao takvo sudjelovalo u srpskoj pobuni od početka i svesrpskog mitinga u Srbu koji je održan 25. srpnja 1990. godine pa do kraja postojanja Srpske autonomne oblasti Krajine,²⁵ točnije, Republike Srpske Krajine. Nakon što je 17. kolovoza 1990. godine pokrenuta *Balvan revolucija*, oko spomenutih općina počeli su se pojavljivati naoružani civili koji u Gračacu pokušavaju miliciji oteti oružje, u Lapcu je održan protestni skup, a u Korenici su se pojavile cestovne barikade pod prijetnjama miniranja ceste prema Slunju, odnosno Zagrebu.²⁶

Napadnute su ličke općine Korenica, Gračac i Donji Lapac. Protivnička je vojska onemogućavala cilj hrvatske policije u uspostavljanju mira. Svaki je pokušaj ugušen i prekinut, a JNA se svakodnevno opskrbljivala topništvom, što je bio očiti znak pripremanja agresije na ličko područje. Lika ulazili su u željeni teritorij Velike Srbije. Ideja Velike Srbije javlja se još u prvoj polovici 19. stoljeća. Obuhvaća ideju teritorijalnog širenja granica Republike Srbije aneksijom željenih područja. Ideju razrađuje srbijanski ministar unutarnjih poslova Ilija Garašanin u svome dijelu „Načertanije“.²⁷ Srbija je htjela vladati područjem od Karlobaga do Karlovca i Virovitice. Srbi su se u tom slučaju oslanjali na stanovništvo koje je ondje živjelo. Dakako, bila je riječ o Srbima koji su trebali pomoći u osnivanju velike i snažne Srbije.²⁸

„Bilo je očito da se pokušava stvoriti osnova za brzo zauzimanje područja Like glavnim smjerovima udara Korenica-Otočac, Korenica-Lički Osik, Knin-Gračac-Gospić. Sve pripreme za realizaciju ovog plana završene su do posljednjeg tjedna kolovoza.

Sve do tada JNA stalno pokreće svoje oklopno-mehanizirane postrojbe ličkim prometnicama, pod izgovorom nužnosti slobode kretanja i razdvajanja sukobljenih strana.“²⁹

²⁵ U nastavku SAO Krajina

²⁶ Matijević Krešimir, Domovinski rat u Lici i obrana grada Gospića, 1-4.str.;dostupno na: http://www.academia.edu/5467219/DOMOVINSKI_RAT_U_LICI_I_OBRANA_GRADA_GOSPI%C4%86A (13.9.2018.)

²⁷ Klemenčić Mladen, (1993.), Velikosrpska teritorijalna posezanja, Leksikografski zavod Miroslav Krleža, Zagreb

²⁸ Runtić, 2004, 329. str.

²⁹ Isto, 329.str.

Međutim, kako i sam D. Runtić naglašava, sve je to bila jedna velika krinka za javnost. Srpske su vlasti odlučile zauzeti što veći teritorij Republike Hrvatske jer im je to značilo bolji i snažniji položaj u svakom pogledu. Osvajanjem i širenjem svoje vlasti, Srbija bi ostvarila svoj cilj.³⁰

Hrvatsko je stanovništvo naivno vjerovalo kako će se situacija smiriti, a napetost nestati. Ljudi su obavljali svakodnevne ljetne poslove, a onda su 12. kolovoza svjedočili samovoljnom odlasku Srba iz mjesta Gnjatovići. Taj je potez bio dovoljan da posumnjaju kako nešto dolazi pa su se neki također spremili na odlazak prema Gospiću i Zagrebu. Za to su vrijeme prijetnje bile neprekidne. Naime, pripadnici JNA, koji su bili smješteni u vojarni Sv. Rok, konstantno su prijetili kako će sela, u kojima su Hrvati bili većina, „sravniti sa zemljom“. D. Runtić ističe i pokazatelje da su agresori i više nego ozbiljni u svojim namjerama o čemu svjedoče mrtva i unakažena tijela otetih Hrvata.³¹ Napominje kako su napadi nastavljeni i idućih dana, a Srbima su sada pomagali i inspektori hrvatskoga MUP-a koji su im prenosili korisne informacije.³²

D. Runtić naglašava kako su se nakon svih tih događaja u obranu hrvatskoga teritorija uključili i stanovnici ličkih sela, a zatim se konačno formiralo jedinstveno zapovjedništvo. Ipak, Srbi nastavljaju s akcijama po cijeloj Lici. U Liku dolaze postrojbe s istarskog, riječko-senjskog te područja Gorskog kotara kako bi pomogle domaćim braniteljima u spašavanju Otočca i Gospića.³³

Hrvatska je obrana nastojala štititi svoja područja. Prema D. Runtiću, najveća se borba odigrala 10. rujna 1991. godine od Novog mosta na Novčici pa sve do Alarova brda kada su branitelji posljednjim snagama zaustavili neprijatelja. U toj su obrani sudjelovali i dragovoljci. Za petnaest dana borbe, branitelji su pojačali svoje naoružanje, ali Srbi i dalje napadaju. Najviše su stradavali civili, a primoranim povlačenjem branitelja, Srbi su dobili novi zamah za daljnji pohod prema Gospiću.³⁴

Neprijatelj je područje Otočca počeo pojačano napadati 23., 24., 25. rujna iz Brloga, Drenova Klanca, Bjeljevine i Brloške Dubrave. Najviše se napadalo Kopolje, a zatim se 26. rujna topništvom krenulo na dio grada po nazivu Fortica.

³⁰ Isto, 329.-330. str.

³¹ U toj su skupini pronađeni: Jure Sekulić, Stipan Katalinić, Marko Pavičić, Ivan Ivezičić, Martin Šarić. Runtić, 2004., 330. str.

³² Isto, 330.-331.str.

³³ Isto, 2004, 332. str.

³⁴ Isto, 335.-336. str.

Tijekom te iste noći neprijateljsko pješništvo napada iz smjera Medka, Počitelja i Starog Divosela, dok se područje Perušića gađa iz smjera Ljubovske ceste.³⁵

Nakon dodatnih napada, hrvatska obrana oslobađa sva naselja uz cestu Otočac-Žuta Lokva-Senj. Odmah je uslijedio hrvatski napad iz smjera Poduma i Glavaca čime su pobunjeni Srbi i jugovojska ostali okruženi. Ante Karić, povjerenik hrvatske Vlade za Liku i Josip Brajković, predsjednik Kriznog stožera Otočca, najavili su nove akcije branitelja kojima će se osloboditi sva područja Like. Otočac je oslobođen 28. rujna 1991. godine.³⁶

Već sljedećeg dana Srbi uzvraćaju udarac napadom na Gospić, Budak i Perušić, no branitelji uspješno provode protunapad. Područjem Gospića zapovijedao je Mirko Norac. U listopadu su nastavljeni napadi na Lički Novi, Rizvanušu, Gospić, Sinac, Pozor, Kopolje... Dana 4. listopada, jugovojska je pristala na još jedno primirje, ali to je bilo samo prividno.³⁷

„...noću 5. listopada iz smjera Novog Ličkog Osika otvorena je topnička paljba na Perušić i Stari Lički Osik. Napad iz tenkova i haubica iz neprijateljskog uporišta između Kopolje... Dana 4. listopada, jugovojska je pristala na još jedno primirje, ali to je bilo samo prividno.“³⁸

Uzevši u obzir različite izvore, svi upućuju na činjenicu kako je objema stranama trebao predah, stoga se u nekoliko navrata tražilo primirje. Međutim, dani mira su kratko trajali ili ih uopće nije bilo.

Prema riječima D. Runtića, neprijatelj je snažno napadao sa svih strana i to sa svim raspoloživim sredstvima, no Hrvatska je vojska uspješno uzvraćala topništvom, pješništvom, protuzračnom obranom, ali Srbi nisu odustajali.³⁹ „Pokušavajući popraviti stanje neprijatelj se vatrom iz višecijevnih raketnih bacača, tenkovima, haubicama i minobacačima okomljuje na naselja Čovići, Sinac, Prozor i Lešće.

Sljedećih dana sredinom listopada 1991. godine, i dalje napada s odstojanja, teško razarajući sva mjesta uz crtu bojišnice. Uz teška oružja povremeno djeluju i neprijateljski ratni zrakoplovi.“⁴⁰

³⁵ Isto, 336. str.

³⁶ Isto, 337. str.

³⁷ Isto, 338.-339. str.

³⁸ Isto, 338.-339. str.

³⁹ Isto, 341. str.

⁴⁰ Isto, 341. str.

Bez obzira na sve, Srbi su nastavili sa zračnim napadima na Otočac, u Kutarevu je raketirana župna crkva Blažene Djevice Marije od Karmela, ranjeno je nekoliko ljudi, a zatim se ponovno napadao Gospić. U dva je dana na Gospić palo više od 1000 teških projektila, mina i granata.⁴¹

Rat se nastavio i nakon jesenskih mjeseci. D. Runtić napominje kako neprijatelj nije poštovao dogovoreno primirje, već je napadao, dok su Hrvati jedni drugima pomagali u zbrinjavanju. Ljudi su, prema Runtićevim riječima, zbog uništenih kuća trebali građu za saniranje štete, lijekove, hranu...⁴²

„Kako vrijeme odmiče, pokazuje se sva nemoć i neorganiziranost neprijatelja koji nema ni motiva ni jasnog cilja. Nasuprot tomu branitelji Like imaju pravi motiv, a to je obrana svoga, i potpuno jasan cilj – poraz i izbacivanje neprijatelja iz privremeno zaposjednutih sela.“⁴³

1. studenog 1991. godine napadnuto je i katoličko groblje u Gospiću, a u narednim su danima na udaru Divoselo, Mušaluk, Ribnik, Stari Lički Osik, Otočac, Čović, Prozor, Sinac...⁴⁴ Uspjesi i neuspjesi vidljivi su na svakodnevnoj razini i to s obje strane. Svaki je potez nosio nešto novo, neku vrstu promjene na bojištima, ali mir se još uvijek nije nazirao.

Nakon nekoliko iznimno teških dana, saznao se sljedeći korak Srbije – zauzimanje Slunja, a kasnije i Karlovca te Duge Rese. „Teroristi potpomognuti armijom, primirje očito koriste za preokupiranje i novo koncentriranje svojih snaga, prije svega oklopnih jedinica, koje napuštaju vojarne u Republici Hrvatskoj na crti Slunj-Knin odakle se najvjerojatnije priprema ozbiljniji udar prema položajima hrvatskih snaga.“⁴⁵ Nemiri su nastavljeni dalje u studenom i prosincu.

Najavljeno je međunarodno priznanje Republike Hrvatske kao i dolazak mirovnih snaga UN-a.⁴⁶ Branitelji polako, ali sigurno zauzimaju srpske postrojbe.⁴⁷

Svi koji su sudjelovali u obrani ovoga bojišta, slažu se kako je 3. siječnja 1992. godine bio najgori dan od početka rata jer su napadnute sve obrambene crte, ali i taj je put obrana bila uspješna.⁴⁸

⁴¹ Isto, 341. str.

⁴² Isto, 342.str.

⁴³ Isto, 343.str.

⁴⁴ Isto, 345.str.

⁴⁵ Isto, 348.str.

⁴⁶ Isto, 352.-355. str.

⁴⁷ "Isto tako Hrvatska vojska daje neprijatelju do znanja da će – kada god to bude moguće – vratiti dijelove Republike Hrvatske koji su privremeno zasposjednuti." Runtić, 2004, 355.

⁴⁸ Runtić, 2004, 356. str.

U Lici je ratna 1993. godina započela operacijom Maslenica u Dalmaciji. Vojska Republike Srpske Krajine tijekom cijele 1993. godine napadala je čitavo Ličko bojište te tako onemogućavala normalizaciju života i povratak prognanika, ali i psihički iscrpljivala branitelje i tamošnje stanovništvo.⁴⁹

D. Runtić je na vrlo detaljan način pokazao pravu sliku rata, predstavio je i najmanje ličko mjesto koje je u ratu odigralo važnu ulogu te upozorio kako kao takvo ne smije biti zaboravljeno.

2.1. PLITVIČKA JEZERA – *KRVAVI USKRS*

Plitvička su jezera bila prvo ratište Domovinskoga rata. Ovdje se dogodio prvi ozbiljan napad u kojemu su pale prve žrtve.

Kao uvertira u rat bio je sukob u Pakracu koji se dogodio 2. ožujka 1991. godine. Sukob je završio bez ljudskih žrtava. Ubrzo nakon toga, na sam Uskrs, 31. ožujka, došlo je do sukoba na Plitvičkim jezerima. Kao što je rečeno, Nacionalni je park poznat po prirodnim ljepotama zahvaljujući kojima se nalazi pod zaštitom UNESCO-a, pa samim time predstavlja važan izvor prihoda od turizma.⁵⁰

Godine 1991., točnije 15. ožujka, cijela je situacija kulminirala činom Ministarstva unutarnjih poslova Republike Hrvatske kada je bilo prisiljeno podnijeti krivičnu prijavu protiv Dragutina Zelenovića, inače predsjednika Republike Srbije "zbog uznemiravanja i izazivanja neraspoloženja građana, jer je lažno tvrdio da je "prošle noći spriječen upad u Knin i Glinu te neka druga mjesta" i da je taj "događaj" izazvao "suočavanje rukovodstva Republike Srbije s najtežim prijetnjama za opstanak srpskog naroda".⁵¹ Prijava je podnesena Javnom tužiteljstvu Republike Srbije. Toga je dana u Hrvatskoj zasjedalo i Vijeće za narodnu zaštitu i zaštitu ustavnog poretka. Predsjedatelj je bio F. Tuđman. Hrvatska je na tom Vijeću tražila smjenu na vrhu Armije zbog, kako navodi D. Runtić, izmišljanja neprijatelja, između ostalog, s ciljem uvođenja vojne diktature.⁵²

⁴⁹Matijević Krešimir, Domovinski rat u Lici i obrana grada Gospića, 1-4.str.;dostupno na: http://www.academia.edu/5467219/DOMOVINSKI_RAT_U_LICI_I_OBRANA_GRADA_GOSPI%C4%86A (13.9.2018.)

⁵⁰ Nazor, Ante; *Velikosrpska agresija na Hrvatsku 1990-ih*, Hrvatski memorijalno-dokumentacijski centar Domovinskoga rata, Zagreb, 2011., 55. str.

⁵¹ Runtić, 2004, 213. str.

⁵² Isto, 214. str.

D. Runtić napominje kako je hrvatsko Vijeće zasjedalo i 20. ožujka 1991. godine s ciljem mirnog i demokratskog raspleta jugoslavenske krize.⁵³

Međutim, do toga nije došlo. Upravo suprotno, nagoviještali su se novi događaji koji nisu bili nimalo ohrabrujući.

Srpski su ekstremisti 25. ožujka 1991. godine najavili miting istine na Plitvicama, a cilj im je zapravo bio pripojiti Poduzeće Nacionalni park *Plitvička jezera* takozvanoj SAO Krajini. Na brojne upite novinara, nije bilo odgovora, nitko nije znao što se navedenim mitingom planiralo napraviti.

Postojala je određena sumnja da je riječ o provokaciji kojom se želi uzburkati, inače miran život na Plitvicama, ali i omesti dolazak turista povodom Uskrsa.

Za to su vrijeme Srbi i JNA napadali druga *odabrana* područja koja su htjeli pod vlašću SAO Krajine, a ujedno su se približavali Nacionalnom parku. Tako je već 28. ožujka 1991. godine u Mukinjama bačen eksploziv na stambenu kuću Ivana Juga.⁵⁴

Prema mišljenju i pretpostavci, u ovom slučaju konkretno, D. Runtića, ova je eksplozija imala u cilju preusmjeriti pozornost. Naime, tadašnji su kninski milicajci stigli u Mukinje, ali ne zbog Jugove kuće, već zbog zauzimanja plitvičkoga teritorija. Odmah su postavljene zastave SAO Krajine i SFRJ. Oni koji su se tome suprotstavili, odmah su bili uhićeni. Srpski su milicajci, prema Runtićevim riječima, zavladao čitavim Nacionalnim parkom, a radnike hotela *Jezero* uvjerali su kako je poduzeće preuzeto od strane Izvršnog vijeća Općine Titove Korenice. Pritisci su krenuli sa svih strana i hrvatska je Vlada trebala brzo reagirati.⁵⁵

„Dotle se na Koranskom mostu s južne strane na ponovno ispravljenim jarbolima vila zastava SAO Krajine, a s druge strane zastava RH. ... Istoga tog dana, dakle 29. ožujka Odbor Srpske demokratske stranke u Titovoj Korenici donio je odluku da se izmijeni struktura zaposlenih na Plitvicama, u prvom redu tako da čuvarsku službu preuzmu ljudi iz Knina. Nije potrajalo ni nekoliko sati kad su Hrvati, zaposleni u Nacionalnom parku, počeli svoje obitelji odvoditi k rodbini na područje Slunja. Svoje su pak domove – zaključavali.“⁵⁶ Miting istine imao je dvije strane. S jedne su strane postojale informacije koje su Srbi plasirali u javnost, a s druge se stvarao pravi srpski plan s ciljem stvaranja Velike Srbije.

⁵³ Isto, 214. str.

⁵⁴ Isto, 214.-215. str.

⁵⁵ Isto, 215.-216. str.

⁵⁶ Isto, 2004, 216. str.

„JNA ustvari na Plitvicama osigurava buduću granicu SAO Krajine: navodno izlazi da razdvoji našu policiju i ustanike, a ustvari štiti pobunu u Korenici i na Plitvicama.“⁵⁷

Prema Radelićevu mišljenju, miting su zapravo bile terorističke akcije kojima se ugrožavala sigurnost tamošnjega stanovništva. Čekao se brz odgovor Vlade, dok su Srbi pojačavali napade. Kasnije su na teren poslani policijske uprave Karlovca i Gospića o čemu ćemo opširnije govoriti u nastavku rada. Valja napomenuti kako je specijalna postrojba hrvatske policije uspješno provela svoju intervenciju, nakon čega su na Plitvice stigle oklopne postrojbe JNA iz 1. i 5. vojne oblasti. Njihova je zadaća bila postavljanje *tampon zone* između dviju sukobljenih strana.⁵⁸

U međuvremenu, stanovnici Plitvica vidjeli su kako Vlada ništa ne poduzima protiv navedenih srpskih ilegalnih radnji te su htjeli sami krenuti u samoobranu, ali su ih pojedinci molili za strpljenje jer institucije Republike Hrvatske već poduzimaju sve potrebne mjere. I zaista, hrvatska je policija na sam Uskrs, 31. ožujka 1991. godine, napala terorističke skupine na Plitvičkim jezerima.⁵⁹

Ubrzo je stiglo i priopćenje: „Snage policijskih uprava Karlovca i Gospića, postupajući u skladu sa zakonom, uspostavile su na području Nacionalnog parka Plitvice javni red i mir, što je bio jedini cilj poduzetih mjera.“⁶⁰ Na kraju je dana poslano još jedno izvješće u kojemu je navedeno kako je Ministarstvo unutarnjih poslova Hrvatske upozorilo ekstremiste koji su odgovorili novim prijetnjama i nasiljem, ali i otvorenim protunapadom iz vatrenog oružja. D. Runtić napominje kako ekstremisti nisu birali koga će napasti, a izvješće je završeno riječima kako je na Plitvicama uspostavljen javni red i mir.⁶¹

Za izvješća koja su poslana u javnost, moglo bi se reći da su imala cilj umiriti lokalno stanovništvo, ali i stanovnike cijele Hrvatske. Situacija je bila daleko od reda i mira. Znali su to oni koji su u svemu sudjelovali i pomagali na različite načine, samo da se obrani teritorij Hrvatske.

Osim policijskih uprava, od velike su pomoći bile Antiterorističke jedinice Lučko i Rakitje. Iako je akcija bila uspješna, sve je šokirala vijest o pogibiji hrvatskoga policajca,

⁵⁷ Špegelj, 1999, 58. str.

⁵⁸ Radelić, Zdenko; *Stvaranje hrvatske države i Domovinski rat*, Hrvatski institut za povijest, Školska knjiga, Zagreb, 2006., 117. str.

⁵⁹ Runtić, 2004, 216.-217. str.

⁶⁰ Isto, 217. str.

⁶¹ Isto, 217.-218. str.

prvog hrvatskog redarstvenika. „Stojeći iza stabla, kao najistureniji čovjek Jović je pripucavao u pravcu pošte odgovarajući na vatru koja je upućivana s prozora te zgrade. Istodobno, dok je on uzvraćao vatru prema teroristima, s njegova lijevog boka, s povišenijeg dijela terena, jedan terorist pogodio ga je preciznim hicem u pancirkom nezaštićeni dio tijela. Prvi mu je u pomoć priskočio Miljenko Kožul, prvi hrvatski redarstvenik. U Večernjem listu 30. IV./1. V. 2000. godine, sjećajući se ove akcije, Miljenko Kožul izjavio je novinarki Sonji Hodak sljedeće: „Vidio sam ga iza stabla kako pada. Dotrčao sam do njega i pitao što mu je.

Samo je odgovorio: 'Ništa.' Ležao je u dubokom snijegu. Strgnuo sam svoju pancirku i masku, prihvatio ga, ali se on već počeo gubiti. Posljednje riječi bile su mu: 'Tata, tata!'“⁶²

Nakon čitave akcije, cijela je javnost saznala vijest o pogibiji Josipa Jovića, ali i o zarobljeništvu dvojice ekstremnih Srba – Gorana Hadžića i Bore Savića. Hrvati su nadjačali Srbe, ali je napetost i dalje bila prisutna. Na Plitvicama je ostala hrvatska policijska postaja. Iako je trajalo primirje, opasnost je i dalje bila prisutna. Srbi su svoje nezadovoljstvo iskazivali napadima po drugim hrvatskim područjima.⁶³

Dakle, situacija je bila vrlo alarmantna i daleko od mira. D. Runtić navodi kako je „akcija hrvatskih vlasti na Plitvicama dobrano je uzbudila pobunjene Srbe diljem Hrvatske. Nije ih smirilo ni povlačenje jedinica za posebne namjene MUP-a RH. Posebna napetost osjećala se među istočnoslavonskim Srbima. Načelnik PU Vinkovci Josip Džaja rekao je novinarima da su u Borovo Selo skelom preko Dunava stigli Šešeljevi četnici spremni na sve, te da se ovo mjesto počelo naglo izdvajati kao središte nereda i terorizma.“⁶⁴

U međuvremenu, usred svih tih događaja, sahranjen je ubijeni Josip Jović. Za to su vrijeme stizale informacije o pucnjavi s Ljubova, južno od Titove Korenice, a radnici Nacionalnoga parka vratili su se na posao. Jugoslavenskim se političarima, osobito onima u Beogradu, nije svidjela prisutnost hrvatske policije na Plitvicama, stoga su glasovanjem na sjednici Predsjedništva SFRJ pokušali *istjerati* policiju, no prijedlog im nije prošao.⁶⁵

⁶² Isto, 218. str.

⁶³ Isto, 219., 224. str.

⁶⁴ Isto, 224. str.

⁶⁵ Isto, 225. str.

„Nakon Krvavoga plitvičkog Uskrsa slijedilo je razdoblje u kojem će JNA i jugoslavenski vrh, podržavan i od rukovodstva SR Srbije, sve otvorenije i pokazivati i prokazivati vlastite namjere.“⁶⁶

Krvavi Uskrs nije mnogo toga promijenio jer su Srbi napadali na svim položajima. Također, autor napominje kako je uslijedila velika nepravda jer su Hrvati bili prisiljeni puštati srpske agresore, dok su Srbi uredno uhićivali i zlostavljali one najnevinije.⁶⁷

⁶⁶ Isto, 226. str.

⁶⁷ Isto, 229. str.

3. PODRUČJE SLUNJA

Otočac i Gospić na neki način predstavljaju dvije najjisturenije točke ili bojišta koja su doživjela najviše napada tijekom rata na području Like. Upravo je ta mjesta posebno izdvojio i Davor Runtić.

„Garnizon JNA u Otočcu sastojao se od garnizonske vojarne "Narodni heroj Vladimir Četković Valdo", u središtu mjesta, u kojoj je smješteno oko 300 pripadnika neprijateljske vojske. Zatim je tu garnizonsko skladište "Runjavica", gdje je smješteno oteto oružje Teritorijalne obrane, pa vojno skladište "Špilnik" u južnom predgrađu Otočca...“⁶⁸

Općina Otočac imala je svoj krizni stožer koji je 1991. godine donio odluku kojom se blokirala garnizonska vojarna. Odluku je trebao provesti Davor Peitl, inače ratni zapovjednik 133. brigade Hrvatske vojske. U blokadi su sudjelovali i mještani. Napad na vojarnu u periodu od 14. do 17. rujna proveli su pripadnici Zbora narodne garde iz Otočca te postrojbe Hrvatske policije. Kako navodi D. Runtić, prije samog zauzimanja vojarnе, zauzeta su skladišta u Špilniku, Ramljanima i Runjavici. Tada se došlo i do nekoliko milijuna litara goriva.⁶⁹

S druge je strane bio Gospić koji je s okolicom imao više vojarni i to pod zapovjedništvom Riječkoga korpusa i 5. vojne oblasti. Na tom je području u garnizonskoj vojarni bilo oko 700 neprijateljskih vojnika, 10. pješački puk i tenkovska satnija. Pored te vojarnе, na području Gospića nailazimo i na vojna skladišta u Jasikovcu, Perušiću i Medaku.⁷⁰

„Nakon petodnevnе blokade, hrvatske obrambene snage 18. rujna zauzimaju vojarnu u Gospiću, što je imalo materijalni, ali i psihološki dobitak za daljnji tijek obrane Gospića. ... Skladište "Jasikovac" hrvatske snage zauzimaju 21. rujna; isto će biti i sa skladištem "Podoštar" i skladištem "Perušić" koje 14. rujna zauzimaju pripadnici ZNG⁷¹ Vojarnu u Svetom Roku, nažalost, Hrvatska vojska nije uspjela zauzeti jer se nalazio duboko u području pod nadzorom neprijatelja.“⁷²

⁶⁸ Runtić, 2004, 19. str.

⁶⁹ Isto, 19. str.

⁷⁰ Isto, 19.-20. str.

⁷¹ Zbor narodne garde

⁷² Isto, 20. str.

Dana 8.10.1991. godine započeo je napad na prigradska mjesta Slunja. Napad se odvijao sa područja Poligona od strane jedinica 5. VO-a, dok su jedinice TO Krstinja (naselje u sastavu Općine Vojnić) dobile zadatak blokirati komunikaciju na potezu Slunj-Cetingrad. U napadu su sudjelovale regularne trupe JNA, vod vojne policije, tzv. „Beli orlovi“ pojačani sa srpskim dragovoljcima.⁷³ Nakon tog prvog napada, 9. listopada 1991. godine armija poziva hrvatsku stranu na pregovore na kojemu je dogovoreno primirje koje nije dugo potrajalo.

Već 17. 10. izvršen je novi napad na Slunj te se borbe se nastavljaju. Postrojba „Vodenica“ koju čine branitelji sa slunjsko-plitvičkog područja 12. studenog 1991. godine kreće u akciju probijanja do Slunja i njegove deblokade. Oslobađaju Glibodol i napreduju dalje. Uskoro im se u borbi pridružuju i branitelji Saborskog. Dolaze do raskrižja Lička Jesenica – Dabar. Akcija je tu zaustavljena, snage se vraćaju na položaje u Ogulinu. Slunj pada u ruke 16./17. studenog 1991. godine.⁷⁴

Značajniji napadi na području Općine Rakovica su napad na Drežnik Grad i napad na Selište Drežničko i Čatrnju. Napadom na Drežnik Grad otvara se kordunsko bojište. Napad na Drežnik Grad započinje 23. srpnja 1991. godine. Napad su predvodile jedinice TO Korenica, a vođen je prema dobro razrađenom planu. Hrvatske snage i samo stanovništvo Drežnik Grada se nisu nadali napadu te su ga dočekali nespremni. Minobacačka paljba započela je sa područja brda Višnjevca, a označava početak borbi na području Općine Rakovica..

Istodobno sa napadom na Drežnik grad započeo je i snažan minobacački napad na Selište Drežničko i Čatrnju. Napad se odvijao sa područja plitvičko-koranskog mosta i sela Plitvice. Srpske snage se nisu dugo zadržavale na području Selišta nego su nastavile dalje prema Čatrnji. U Čatrnji pale nekoliko kuća, a potom se vraćaju u Selište gdje zauzimaju borbenu položaj koji će im olakšati daljnje napredovanje prema Rakovici. Drugo jutro započinju sa snažnim napadom iz smjera Stare i Nove Kršlje, ali njihov napad je odbijen te se povlače sa svoga položaja u Selištu. Nakon dva dana uslijedio je novi napad u smjeru Drežnika i Lipovače. Uskoro su srpske snage zauzele Drežnik Grad, Lipovaču, Selište, Smoljanac i Čatrnju.⁷⁵

Prvi napad na Cetingrad odigrao se 3. listopada. 1991. godine. Granate su pogodile nekoliko javnih i privatnih zgrada, a bilo je i civilnih žrtava. U kratkom vremenu grad je pogodilo oko 200tinjak granata koje su izazvale strahovita oštećenja. Napad na Cetingrad odigran je „pod palicom“ Odreda TO Krstinja, a potrajao je do devet sati navečer.

⁷³ Strižić Ivan, Bitka za Slunj, Naklada Hrvoje, Slunj-Zagreb, 2007, 270. str.

⁷⁴ Isto, 326. str.

⁷⁵ Isto, 275. str.

Ponovio se i sljedećih nekoliko dana. Napadi su se uglavnom vodili sa područja okolnih sela u kojima je bilo većinsko srpsko stanovništvo. Cetingrad su branili domaći dragovoljci. Bombardiranja od strane srpskih snaga traju punih 55 dana. Cetingrad pada 29. studenog 1991. godine.⁷⁶

⁷⁶ Isto, 254.-256. str.

4. VOJNO-REDARSTVENA OPERACIJA OLUJA

Između Republike Hrvatske i pobunjenih Srba vladao je prekid vatre većim dijelom 1994. godine, a potpisan je i Gospodarski sporazum između dvije zaraćene zemlje. Do ponovnog povećanja napetosti dolazi nakon 10. siječnja 1995. godine kada je predsjednik Franjo Tuđman donesao odluku da će Hrvatska, zbog neuspjele integracije pobunjenih područja, nakon isteka mandata UNPROFOR-a 31. veljače 1995. godine otkazati njegovo produženje. Srpska vlada na tu odluku odgovara otkazivanjem provedbe Gospodarskog sporazuma te izražava želju za ostankom snaga UNPROFOR-a. Hrvatska na kraju ne otkazuje mandat snagama UN-a. Vijeće sigurnosti UN-a 31. ožujka 1995. godine donosi Rezoluciju 981 kojom se ponovno potvrđuje teritorijalni integritet Republike Hrvatske. Snage UNPROFOR-a postaju snage UNCRO-a čiji mandat je trebao trajati do 30. studenog 1995. godine. Srpska strana negativno reagira na novu rezoluciju. U Kninu se 24. travnja 1995. godine održava sjednica Vrhovnog savjeta obrane. Odbačena je Rezolucija 981 i tretiranje RSK⁷⁷ dijelom Republike Hrvatske.⁷⁸

Javlja se povod za novi sukob.⁷⁹ Uskoro će doći do operacije *Bljesak*, a nedugo nakon Bljeska hrvatske snage dobile su zadatak da oslobode okupirana područja Dalmacije, Like, Korduna i Banovine u akciji *Oluja*. Prva faza operacije odvijala se putem brzih prodora hrvatskih snaga u srpske snage i onemogućavanje daljnjeg djelovanja njihova topničko-raketnog sustava. Druga faza operacije bila je osmišljena tako da se prošire klinovi koji su probili prvu crtu obrane te da se nastavi sa napadom prema granici sa BiH. Sve to lagano je vodilo ka krajnjem cilju operacije - uništenju zaostalih snaga i osiguranju državne granice. Operacija Oluja započela je 4. kolovoza 1995. godine.⁸⁰

⁷⁷ Republika Srpska Krajina

⁷⁸ Barić Nikica, Srpska pobuna u Hrvatskoj, Golden marketing, Zagreb, 2005., 487. str.

⁷⁹ Isto., 488.- 490. str.

⁸⁰ Zdenko Radelić, Stvaranje Hrvatske države i Domovinski rat, ŠK, Zagreb, 2006., 177. str.

4.1. VOJNO-REDARSTVENA OPERACIJA OLUJA NA PODRUČJU LIKE I KORDUNA

Već prvog dana operacije hrvatske snage okružile su Plaški i pod nadzor stavile područje ceste Slunj-Primišlje-Perjasica. 5. kolovoza oslobođeni su Plaški, Primišlje i međuriječje Korane i Mrežnice, a snage 5. korpusa Armije Bosne i Hercegovine⁸¹ presjekle su dionicu Slunj-Titova Korenica. 6. kolovoza spajaju se snage 5. korpusa ABiH te 1. gardijske brigade, napreduju dalje prema Slunju kojeg i oslobađaju. Dana 7. kolovoza oslobođeni su Kamensko, Tušilović, Krnjak, Veljum i Vojnić.

Na području Like operacija Oluja je provedena u osam pravaca. Prvog dana operacije oslobođen je Dabar. 5. kolovoza oslobođeni su Novi Lički Osik, Lička Jesenica, Saborsko i Ostrovica, a prekinuta je i prometna veza Plitvička Jezera – Slunj. 6. kolovoza oslobođeni su Malovan, Bruvno, Korenica, Vrhovine, Plitvička Jezera, Cetingrad, Krbava.

⁸¹ U nastavku rada ABiH

5. ZAKLJUČAK

Ovim završnim radom nastojala sam dati osvrt na događaje vezane uz Domovinski rat na području Like i Slunja. Analizom objavljene literature, potvrdile su se činjenice kako je rat na hrvatskome teritoriju počeo davno prije 1990. godine.

Većina autora koji su spomenuti i uvršteni u rad, sudjelovala je u Domovinskome ratu. Njihovi su stavovi vrlo konkretni, ali i iznimno zahtjevni za proučavanje i analiziranje. Cilj je bio utvrditi i potvrditi težinu situacije na području Like i Slunja, a riječi autora samo potvrđuju ozbiljnost i kompleksnost situacije u svakom spomenutom mjestu. Naravno, svatko od autora gleda na ratne događaje na različite načine, ovisno o poziciji koju su imali tijekom trajanja samih ratnih događanja.

Rad je koncipiran na način da prati tijek rata s posebnim naglaskom na Plitvička jezera, Gospić, Otočac i Slunj, ali i ostala manja mjesta u blizini. Tijekom analize, pokušale su se približiti i objasniti ključne činjenice i načini na koje je uopće došlo do rata, tko ga je, kako i zašto planirao. Netom spomenuta područja predstavljaju službeni početak otvorenog sukoba.

Cilj je bio otkriti problematiku Domovinskoga rata na spomenutom području. Zbog toga je polazište u povijesnom okviru, položaju Hrvatske koja je pokrenula proces oslobođenja i osamostaljenja. Nadalje, spomenuta su ključna imena obiju zaraćenih strana, njihovi potezi i razmišljanja jer je to ujedno i jedini način na koji se može razjasniti cijela situacija. Uz sve raspoložive informacije, omogućeno je potpuno razumijevanje ratnih događanja i situacija.

Ovaj je rad rezultat analiziranja pronađenih informacija, detaljnog i sažetog proučavanja stručne literature, a može poslužiti i kao osnova za daljnji rad u otkrivanju ostalih detalja tijekom Domovinskoga rata.

Zaključak koji se može proizvesti iz proučavanja ovih zbivanja je da je tema samoga rata na području Republike Hrvatske još uvijek dosta osjetljiva tema. Tema o kojoj svatko ima svoje mišljenje i o kojoj se još ne govori dovoljno. Slunjsko-plitvičko područje je pretrpjelo brojne materijalne gubitke u Domovinskom ratu koji su ostavili trajne posljedice na gospodarstvu i razvitku samih mjesta. Brojni stanovnici su se iselili još za vrijeme rata i nikada se nisu niti vratili, a bojne mlade obitelji koje su se vratile zbog loše ekonomske situacije napuštaju ova mjesta. Iako je djelomično došlo materijalne, poslijeratne obnove i blagog poboljšanja općih društveno-političkih prilika sela ličko-slunjskog kraja lagano

odumiru, mladi odlaze, nema ranih mjesta, a sve je to posljedica i ratnih razaranja. Rat je dodatno pogoršao loše demografsko i gospodarsko stanje.

Rat je donio slobodu, ali je donio i brojne probleme koji se saniraju još i danas. Ne smijemo zaboraviti važnost koju je Domovinski rat imao za Hrvatsku državu, ali moramo i raditi na sprječavanju širenja mržnje i razumijevanju događaja kao i na obnovi ratom pogođenih mjesta.

LITERATURA

- Domazet-Lošo, Davor; *Bolja prošlost ili kako steći prevlast u: Hrvatski Domovinski rat 1991.-1995. – strateški pogled*, Udruga Hrvatski identitet i prosperitet, Zagreb, Matica hrvatska ogranak Sinj, 2010.
- Domazet-Lošo, Davor; *Hrvatska i veliko ratište*, Udruga Sv. Juraj, Zagreb, 2002.
- Domazet-Lošo, Davor; *Miloševićev plan 'Velike Srbije' u: Hrvatski Domovinski rat 1991.-1995. strateški pregled*, Udruga Hrvatski identitet i prosperitet - Zagreb, Matica hrvatska ogranak Sinj, 2010.
- Domazet-Lošo, Davor; *Što je pobjeda u informacijskom ratu u: Hrvatski Domovinski rat 1991.-1995. – strateški pogled*, Udruga Hrvatski identitet i prosperitet, Zagreb, Matica hrvatska ogranak Sinj, 2010.
- Goldstein Ivo, *Hrvatska 1918. – 2008.*, EPH Liber, Zagreb, 2008.
- Klemenčić Mladen, (1993.), *Velikosrpska teritorijalna posezanja*, Leksikografski zavod Miroslav Krleža, Zagreb
- Marijan, Davor; *Oluja*, Hrvatski memorijalno-dokumentacijski centar Domovinskog rata, Zagreb, 2007.
- Mesić, Stjepan; *Put u rat*, u: *Rat u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini 1991-1995*, Naklada Jesenski i Turk, DANI, Zagreb-Sarajevo, 1999.
- Mesić, Stjepan; *Rasprava u: Rat u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini 1991-1995*, Naklada Jesenski i Turk, DANI, Zagreb-Sarajevo, 1999.
- Nazor, Ante; *Velikosrpska agresija na Hrvatsku 1990-ih*, Hrvatski memorijalno-dokumentacijski centar Domovinskoga rata, Zagreb, 2011.

- Radelić, Zdenko; *Stvaranje hrvatske države i Domovinski rat*, Hrvatski institut za povijest, Školska knjiga, Zagreb, 2006.
- Runtić, Davor; *Krvavi Uskrs na Plitvičkim jezerima u: Domovinski rat – rat prije rata, knjiga prva*, Neobična naklada, Vinkovci, 2004.
- Runtić, Davor; *Ličko bojište u: Domovinski rat – vrijeme rata, knjiga druga*, Neobična naklada, Vinkovci, 2004.
- Strižić Ivan, *Bitka za Slunj*, Naklada Hrvoje, Slunj-Zagreb, 2007
- Špegelj, Martin; *Prva faza rata 1990-1992: pripreme JNA za agresiju i hrvatski obrambeni planovi*, u: *Rat u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini 1991-1995*, Naklada Jesenski i Turk, DANI, Zagreb-Sarajevo, 1999.

MREŽNI IZVORI:

- Matijević Krešimir, *Domovinski rat u Lici i obrana grada Gospića*, 1-4.str.;dostupno na: http://www.academia.edu/5467219/DOMOVINSKI_RAT_U_LICI_I_OBRANA_GRAD_A_GOSPI%C4%86A (13.9.2018.)